AyJ/27.10.2025

Kysymykset ympäristö- ja ilmastoministeri Multalalle (kuultavana pe 7.11.)

1) Millä keinoin kiertotaloutta voidaan edistää nykyistä tehokkaammin?
   Vastaus:
   Kiertotalouden edistäminen edellyttää toimia, jotka ulottuvat yhtä aikaa rakenteisiin, markkinoihin, teknologiaan ja käyttäytymiseen. Kiertotalous edellyttää tiivistä ja uudenlaista yhteistyötä, jotta saadaan aikaan systeemisiä muutoksia keskeisillä toimialoilla kuten rakentamisessa, ruokajärjestelmässä sekä teollisuudessa.

   Nostan tässä muutamia keskeisiä teemoja, joissa meidän julkisella sektorilla pitäisi onnistua.

   Lainsäädäntö tukemaan kiertotalousmarkkinoita
   EU:ssa on valmisteilla kiertotaloussäädös, jossa tavoitteena on merkittävästi edistää kiertotaloussiirtymää hyödyntäen EU:n sisämarkkinoita. Tavoitteena on esimerkiksi parantaa kierrätettyjen raaka-aineiden laatua, lisätä niiden saatavilla olevaa määrää ja helpottaa niiden liikkumista sisämarkkinoilla. Säädöksen tarkoituksena on mm. tukea kriittisten raaka-aineiden talteenottoa sähkö- ja elektroniikkaromua koskevia sääntöjä uudistamalla.

Tuotteiden ja palveluiden kiertotalouden mukainen suunnittelu (ESPR) sekä sitovat vaatimukset tuotteiden korjattavuudelle, kierrätettävyydelle ja kierrätetyn sisällön osuudelle on ensiarvoisen tärkeää. EU:n ekosuunnitteluasetuksen kunnianhimoinen toimeenpano ja laajentaminen keskeisiin tuoteryhmiin on a ja o.

Kansallisesti olemme valmistelemassa kiertotalouslakia, jonka tavoitteena on edistää uusiokäyttöä ja kierrätystä sekä vähentää jätteenpolttoa. Pohdinnassa on myös, tarvitaanko selkeitä tavoitteita kiertotalousasteen ja resurssituottavuuden kasvulle. Kiertotalousasteen ja resurssituottavuuden osalta me olemme huomattavan jäljessä muita EU-maita.

Taloudellinen ohjaus
Haaste tällä hetkellä on taloudellisen ohjauksen puute, sillä neitseellisten raaka-aineiden ja materiaalien käyttö on usein halvempaa kuin kierrätettyjen tai sivuvirroista tuotettujen materiaalien. Veroihin liittyviä linjauksia on tehty osana Kansallisesta kiertotalouden strategisesta ohjelmasta annettua valtioneuvoston periaatepäätöstä, ja toistaiseksi on edistytty jäteveron korotuksen osalta.

EU:n komissio on myös nostanut esiin tarpeen tehdä muutoksia arvonlisäverojärjestelmään tavoitteena mahdollistaa jäsenvaltioille arvonlisäverokantojen joustavampi käyttö ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi ja vihreän siirtymän tukemiseksi.

Mahdollistavat rakenteet
Keskeisten toimijoiden mukaan lähteminen asettamaan tavoitteita kiertotalouden edistämiseksi sekä luomaan yhdessä uusia konsortioita on mahdollisuus. Tämä vapaaehtoinen Kiertotalouden green deal sisältää lukuisia toimenpidealueita, joissa pyritään mm. kasvattamaan uudelleenkäyttö- ja kierrätystuotteiden markkinoita rakentamisessa, lisäämään sivuvirtojen, kierrätysmateriaalien ja bioraaka-aineiden arvoa tuotannossa, lisäämään ravinteiden kierrätystä ja sivuvirtojen hyödyntämistä ruokaketjussa ja lisätään kiertotaloustuotteita ja kiertotalouspalveluita markkinoilla.

Lisäksi EU:n rahoituskehyksen sekä kansallisesti Business Finlandin rahoitusmahdollisuudet ovat ensiarvoisen tärkeitä kiertotalouden investointien, pilottien ja innovaatioiden rahoittamiseksi. Toivottavaa olisi, että BF jatkossakin rahoittaa kiertotalouden investointeja ja veturiyrityksiä.

Olemme ympäristöministeriössä valmistelleet myös julkisten hankintojen ekologisia tavoitteita. Julkisten hankintojen arvo on Suomessa noin 14 % bruttokansantuotteesta (yli 38 mrd. eur), joten julkisia hankintoja kehittämällä pystytään edistämään merkittävästi myös kiertotaloutta. Tarkoituksena on kannustaa valtioneuvoston periaatepäätöksellä julkisissa hankinnoissa ratkaisuja, jotka edistävät vähähiilisyyttä ja kiertotaloutta sekä vähentävät muita haitallisia ympäristövaikutuksia kokonaistaloudellisesti parhaalla tavalla.

2) Toimet luontokadon pysäyttämiseksi.

Vastaus:

- Luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen pysäyttämiseksi jatketaan Helmi-elinympäristöohjelmaa (2021–2030) sekä METSO-ohjelmaa uudella toimintakaudella (2026–2040) sekä tehostetaan muita toimia lajien ja luontotyyppien suojelemiseksi. Laaditaan Suomen kansallinen ennallistamissuunnitelma sekä kehitetään luontoarvomarkkinoita ja tuetaan yritysten työtä luonnon monimuotoisuuden edistämiseksi.

- Helmi-elinympäristöohjelman toimeenpanoa jatketaan suojelemalla ja ennallistamalla soita, kunnostamalla ja hoitamalla uhanalaisia luontotyyppejä kuten perinnebiotooppeja, arvokkaita lintuvesiä, rantoja, pienvesiä, lehtoja ja muita lajistollisesti arvokkaita metsäisiä ympäristöjä. Jatketaan uudistetun luonnonsuojelulain mukaisten suojeltujen ja tiukasti suojeltujen luontotyyppien inventointia, suojelupäätösten valmistelua ja maanomistajien tiedottamista tiukasti suojelluista luontotyypeistä. Lisäksi parannetaan luontotiedon laatua ja sen saatavuutta luontotyyppi- ja lajistoinventointien, seurannan sekä tiedonhallinnan kehittämisen avulla. Kohdennetaan suojelutoimet Suomen luonnon kaikkein arvokkaimpien elinympäristöjen turvaamiseksi.

- Juuri lausunnoilla olleen METSO-ohjelman päätösehdotuksen mukaan ohjelma jatkuu vapaaehtoisuuteen perustuvana ja laajenee myös pysyvän suojelun osalta koko maahan. Pohjois-Suomessa pysyvässä suojelussa keskitytään vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojeluun. Ohjelman kestoksi esitetään vuosia 2026–2040 jakautuen kahteen jaksoon: vuosille 2026–2030 esitetään määrällisiä tavoitteita, ja vuosien 2031–2040 tavoitteet sovitetaan yhteen kansallisen ennallistamissuunnitelman tavoitteiden kanssa. METSO-ohjelma on samalla myös osa Euroopan unionin ennallistamisasetuksen kansallista toimeenpanoa.

3) Perinnebiotooppien turvaaminen, ml. luonnonlaitumien hoidon turvaaminen.

Vastaus:

- Perinnebiotoopit ovat uhanalaisimpia luontotyyppejämme ja niiden hoidon edistäminen on yhteinen tavoitteemme. Helmi-elinympäristöohjelmassa tehdään ympäristöministeriön rahoituksella ensisijaisesti peruskunnostuksia pitkään hoitamatta olleilla perinnebiotooppikohteilla sekä kunnostustoimia uhanalaisten lajien turvaamiseksi. Ohjelman avulla on saatu kunnostettua monia arvokkaita kohteita. Samalla ymmärrys perinnebiotooppien tilasta ja niiden kunnostustarpeista on vahvistunut. Toteutetut perinnebiotooppi-inventoinnit ovat olleet tärkeitä tietopohjan vahvistamisessa.

- Perinnebiotooppien luontotyyppien ja lajiston säilyminen edellyttää alueiden säännöllistä hoitoa. Maatalouden CAP-suunnitelmasta rahoitetaan tällä hetkellä pääosa perinnebiotooppien jatkuvasta hoidosta. Kunnostuksella ja hoidolla toteutetaan Helmi-ohjelman tavoitteita.

- Helmi-ohjelman tavoitteeksi on asetettu 52 000 ha hoidossa olevia perinnebiotooppeja vuoteen 2030 mennessä. Tavoitteeseen ei tulla pääsemään nykyisellä rahoitustasolla.

- Maatalousluonnon ja maisemanhoidon ympäristönhoitosopimus on yksi Suomen CAP-suunnitelman luonnon monimuotoisuutta edistävistä toimenpiteistä. Ympäristönhoitosopimus voidaan tehdä perinnebiotoopille sekä luonnonlaitumille, joilla on tavanomaisuudesta poikkeavia maatalousluonnon luontoarvoja. Perinnebiotooppien ja luonnonlaidunten hoidon tukeminen on luonnon monimuotoisuuden vahvistamisen kannalta yksi tehokkaimmista maatalouden ympäristötoimista.

- Hallitus päätti puoliväliriihessä, että "selvitetään budjettiriiheen mennessä lisärahoitus Metsähallituksen Luontopalveluille uhanalaisten perinnebiotooppien hoidon edistämiseksi ostopalveluna viljelijöiltä.” Lisärahoitusta ei ole esitetty vuoden 2026 talousarvioesityksessä.

- Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö jatkavat yhteistyötä lisäratkaisujen löytämiseksi muun muassa perinnebiotooppien hoidon valtakunnallisessa koordinaatioryhmässä.

- Tulevaa - vuoden 2027 jälkeistä- CAP rahoituskautta tulee suunnitella hyvissä ajoin yhteistyössä hallinnon asiantuntijoiden ja keskeisten sidosryhmien kanssa.

4) Näkemys toimien riittävyydestä hiilineutraaliuden saavuttamiseksi tavoitteen mukaisesti.
Vastaus:

Ensisijainen, kiireellisempi tehtävämme on saavuttaa vuoden 2030 EU-tavoitteet – se on välttämätön askel matkalla kohti hiilineutraalia Suomea vuonna 2035. Erityisesti EU-velvoitteiden saavuttaminen ja siten EU:n yhteisen päästövähennystavoitteen saavuttaminen on tärkeää, sillä EU:lla on keskeinen rooli kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa. Uskottavuutemme edellyttää, että saavutamme omat tavoitteemme. Vain näyttämällä esimerkkiä voimme uskottavasti vaatia vastaavia toimia myös suurilta päästäjämailta. EU-velvoitteissa pysyminen helpottaisi myös merkittävästi hiilineutraaliuden saavuttamista vuonna 2035.

Kriittistä on maankäyttösektorin kehitys, johon liittyy epävarmuutta tulevaisuuden kehityksiin, esimerkiksi hakkuutasoihin ja ilmaston lämpenemisen vaikutuksiin.

Ajantasainen seuranta on paitsi tieteellinen välttämättömyys, myös luotettavan ilmastopolitiikan edellytys. Puoliväliriihessä päätimme osoittaa 8 miljoonaa euroa hiilinielujen ja hiilivarastojen laskennan kehittämiseen havainnointijärjestelmän avulla. Hallitus on tehnyt myös päätöksiä nielun kasvattamiseksi – rahoitusta metsätuhojen ennaltaehkäisyyn, metsälannoituksen edistämiseen ja metsäpinta-alan laajentamiseen laitamme yhteensä 15 miljoonaa euroa vuosien 2026 ja 2027 aikana. Eli teemme konkreettisia hiilinielun kasvatustoimia sekä tietopohjan parannusta.
On kuitenkin selvää, että maankäyttösektorilla tarvitaan lisätoimia niin EU-velvoitteiden kuin kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamiseksi.

Hiilineutraaliutta ei saavuteta keskittymällä vain maankäyttösektoriin, vaan tarvitaan laajasti myös muita puhtaan siirtymän ratkaisuja. Hallitus jatkaa määrätietoista työtään puhtaan siirtymän vauhdittamiseksi. Suomeen on tällä hetkellä suunnitteilla vihreitä investointeja jo 300 miljardin euron edestä. Meidän on tärkeää huolehtia houkuttelevasta investointiympäristöstä, jotta suunnitellut hankkeet toteutuvat. Puoliväliriihessä päätimme muun muassa jatkaa aiemmin päätettyä verohyvitystä suurille puhtaan siirtymän investoinneille. Kesäkuussa myönsimme 50 miljoonaa euroa tukea etenkin liikenteen päästöjä vähentäviin investointeihin, jotka liittyvät fossiilisia raaka-aineita korvaaviin polttoaineisiin. Nämä toimet ovat oivallinen esimerkki hallituksen strategisesta tavoitteesta tehdä Suomesta puhtaan energian suurvalta. Tavoitteenamme on luoda hiilidioksidin talteenoton ja edullisen puhtaan sähkön ympärille uutta teollista toimintaa, jolla korvata

fossiilitaloutta. Osallistumme aktiivisesti teknisiä nieluja koskevan EU-sääntelyn kehittämiseen. Kaikki nämä osaltaan kontribuoivat kohti 2030 ja 2035 tavoitteita.

5) Näkemys asetettujen ilmastotavoitteiden saavuttamisesta ja mahdollisten sanktioiden toteutumisesta.
Vastaus:

Valmisteilla olevan keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman eli KAISUn toimet eivät riitä taakanjakosektorin vuoden 2030 tavoitteen saavuttamiseen, mutta koko kauden velvoite on kuitenkin mahdollista saavuttaa taakanjakoasetukseen sisältyviä joustoja – vuosien välistä yksiköiden siirtoa ja päästökauppajoustoa – hyödyntäen. Suomi on jäämässä kauas maankäyttösektorin tavoitteestaan ja tuoreimman Luonnonvarakeskuksen esittämän arvion mukaan maankäyttösektorin vaje voi kasvaa jopa 110–115 Mt:n tasolle jaksolta 2021–2025. Mahdollisilla joustoilla vajeen kokoluokka on arviolta noin 84 miljoonaa tonnia. Vuosien 2026–2029 osalta tämänhetkiseen tilanteeseen verrattuna on vuosina 2026–2029 kurottavaa 42,5 Mt CO2-ekv. lineaarisen kehityspolun täyttämiseksi. Tämänhetkinen arvio vuoden 2030 tavoitetasosta on –3,8 Mt, johon on myös matkaa.

Mikäli Suomi ei saavuta 2021–2025 maankäyttösektorin velvoitettaan voimassa olevan LULUCF-asetuksen mukaisten joustoelementtien (metsämaajousto, Suomen erillisjousto, poistumayksiköiden ostot muilta jäsenmailta) hyödyntämisen jälkeen, siirtyy alijäämä voimassa olevan taakanjakoasetuksen mukaan taakanjakosektorille katettavaksi.

Taakanjakoasetuksen mukaan alijäämää vastaava määrä vähennetään taakanjakosektorin vuotuisista päästökiintiöistä. Taakanjakoasetuksessa määriteltyjen joustokeinojen mukaisesti, jäsenmaa voi pyrkiä ostamaan taakanjakosektorin päästövähennysyksiköitä muilta jäsenmailta, mikäli taakanjakosektorin päästöt ylittävät päästökiintiön.

Mikäli velvoitteiden saavuttamiseksi jouduttaisiin ostamaan maankäyttösektorin nieluyksiköitä tai taakanjakosektorin päästöyksiköitä, voivat kustannukset olla huomattavia ottaen huomioon vajeen suuruuden. Tarkempaa tietoa yksiköiden saatavuudesta tai hinnoista ei kuitenkaan ole vielä saatavissa. Myös lopullisen vajeen määrä kaudelta 2021–2025 selviää vasta 2027.

Taakanjako- ja LULUCF-asetuksissa ei ole taloudellisia sanktioita. Komissio voi kuitenkin käynnistää rikkomusmenettelyn sellaista jäsenmaata kohtaan, joka ei noudata velvoitettaan. Tarkempia tietoja mahdollisesta seuraamusmenettelystä tai sen taloudellisista ja muista vaikutuksista ei tässä tapauksessa ole käytettävissä. Kansalliseen ilmastolakiin ei sisälly sanktiota.

6) Tilannekatsaus pilaantuneiden maiden määrästä ja niiden kunnostusmahdollisuuksista.

Vastaus:

Tietoja pilaantuneiksi epäillyistä, todetuista, puhdistetuista sekä pilaantumattomiksi todetuista kohteista on koottu maaperän tilan tietojärjestelmään (MATTI), jonka kohdemäärä on yli 30 000. Kohteet ovat tyypillisesti vanhoja teollisuusalueita, kaatopaikkoja ja polttonesteiden jakeluasemia. Järjestelmän kohdemäärä kasvaa mm. onnettomuuksien, maankäytön muutosten ja rakennustoiminnan yhteydessä löydettyjen vanhojen pilaantumien johdosta noin 600 kpl vuodessa. MATTI-järjestelmän kohteista noin 10 600 kpl on pilaantuneeksi todettuja, riskienhallintatoimia edellyttäviä tai toimintahistoriansa perusteella pilaantuneeksi epäiltyjä. Näistä kohteista noin 1500 kpl sijaitse vedenhankinnan kannalta tärkeällä pohjavesialueella tai luontoarvoiltaan merkittävällä alueella.

Isännättömäksi todettuja, vastuutaholle kohtuuttomia tai kohteita, joiden vastuutaho on selvittämättä, on noin 5000 kpl. Valtion rahoituksella toteutettavia riskienhallintatoimia edellyttäviä kohteita on näistä noin 1000 kpl. Järjestelmään merkittyjä kohteita, joissa mahdollisesti pilaava toiminta jatkuu edelleen, on noin 9 000 kpl.

Pilaantuneita alueita on vuodesta 1986 lähtien puhdistettu noin 6 600 kpl ja näistä valtion rahoitusta edellyttäneitä kohteita on ollut noin 460 kpl. Isännättömien kohteiden toimien edistäminen keskitettiin valtakunnallisesti Pirkanmaan ELY-keskukselle vuonna 2016. Maaperä kuntoon -ohjelman puitteissa on vuosina 2016–2024 selvitetty valtion rahoituksella 321 kohteen pilaantuneisuus ja puhdistettu 33 priorisoitua riskikohdetta. Tämän lisäksi on PIMA-tukilain myötä (1.1.2020 lähtien)

myönnetty valtionavustusta 58 kohteen pilaantuneisuuden ja riskien selvittämiseen sekä 46 kohteen puhdistamiseen.

EU-komission maaperän seurantaa ja kestokykyä koskeva direktiivi on hyväksytty ja julkaistaan lähiviikkoina virallisessa lehdessä. Direktiivissä tavoitellaan tervettä maaperää vuoteen 2050 mennessä ja sen myötä jäsenvaltioille tulee velvoite tunnistaa ja tutkia pilaantuneita alueita ja vähentää pilaantuneista alueista aiheutuvia riskejä annetussa määrärajassa.

Suomessa riskienhallintatoimia edellyttävät kohteet on valtakunnallisesti asetettu kiireellisyysjärjestykseen ja niiden toimia edistetään eri vastuutahojen toimesta. Valtion ja kuntien eri tahot maksavat merkittävän osan kustannuksista.

Isännättömien priorisoitujen riskikohteiden puhdistusten toteutus jatkuu Lupa- ja valvontavirastoon siirtyvän Maaperä kuntoon -ohjelman puitteissa toimien edistämiseen osoitettavien määrärahojen mahdollistamassa laajuudessa. Nykyisellä määrärahatasolla pystytään vuosittain selvittämään noin 50 kohteen puhdistustarve ja poistamaan noin 10 kohteen ympäristö- ja terveysriskit. Näiden lisäksi muiden tahojen toteuttamia ja rahoittamia pilaantuneiden alueiden puhdistuksia tehdään vuosittain noin 500 kpl.

Karkean arvion mukaan kaikkien toimia edellyttävien isännällisten ja isännättömien kohteiden riskien selvittämisen ja niiden poistamisen kokonaiskustannukset olisivat vuoteen 2050 mennessä 500–700 miljoonaa euroa.

Nykyiset pilaantuneiden alueiden toimien edistämiseen valtion talousarviossa varatut määrärahat ovat tarpeeseen nähden erittäin niukat, eivätkä mahdollista kohteiden riskien selvittämistä ja poistamista annetussa määräajassa.

7) Korkotukilainavaltuuksien tilannekuva.
    - Onko ehdotettu korkotukilainavaltuuksien taso mielestänne riittävä ottaen huomioon rakentamisen suhdannetilanne sekä asuntorakentamisen ja perusparantamisen tarpeet?
    - Kuinka näette tilastomäärittelyn muutoksen ongelmatiikan? Syrjäyttääkö budjettitekniikka ja velkasuhteen taittamisen linjaus asuntopolitiikan kokonaiskuvan?
8) Takauslainavaltuutta on ehdotettu korotettavaksi 300 milj. euroon. Kuinka näette, että tälle olisi kysyntää? Onko järjestelmää tarkoitus muuttaa käyttökelpoisemmaksi?
9) Jaoston saaman selvityksen mukaan erityisryhmien investointiavustuksen 15 milj. euron taso ei liene riitä edes vammaisten ja pitkäaikaisasunnottomien tarpeisiin.
    - Miten erityisryhmien asuntotarpeisiin jatkossa vastataan? Millä instrumenteilla ja rahoituksella ratkaistaan mm. ikääntyneiden ja opiskelijoiden kohtuuhintainen asuminen, kun kaikilla ei ole maksukykyä markkinahintaisiin asuntoihin?

Vastaus:

Korkotukilainavaltuuksien tilannekuva, takauslainavaltuus ja erityisryhmien investointiavustukset

Valtion tukemalla asuntotuotannolla on elvytetty asuntorakentamista viimeisten vuosien aikana.

Tuetun tuotannon osuus koko asuntorakentamisesta on noussut puoleen koko asuntorakentamisen määrästä. Korkotukivaltuuden nostaminen 2,25 miljardiin euroon vuonna 2024 ja 1,75 miljardiin euroon vuonna 2025, sekä asumisoikeusasuntojen korkotukilainojen hyväksynnän pidentäminen vuoden 2025 loppuun asti ovat lisänneet asuntotuotantoa.

Asuntorakentamista edistetään myös vuonna 2026 nostamalla korkotukilainavaltuutta miljardista eurosta 1,135 miljardiin euroon ja lisäämällä takauslainojen myöntövaltuuksia 300 milj. euroon. Vuoden 2026 korkotukilainavaltuuden korottaminen mahdollistaa ensi vuonna arviolta 4500–5000 valtion tukeman asunnon rakentamisen aloittamisen ja sen tasoa voidaan pitää edelleen suhteellisen merkittävänä tässä suhdannetilanteessa.

Asuntorakentamisen kasvuodotukset ovat siirtyneet eteenpäin ja tänä vuonna asuntorakentamisen määrän arvioidaan olevan suunnilleen samalla tasolla kuin viime vuonna noin 18 000 asuntoa ja ensi vuodelle odotetaan kasvua. Viime vuonna puolet asuntoaloituksista oli valtion tukemaa asuntotuotantoa. Tuetun tuotannon arvioidaan olevan tänä vuonna noin 8 000 asuntoaloitusta ja laskevan selvästi ensi vuonna arviolta alle 5 000 asuntoon. Väestön kasvun ja muuttoliikkeen arvioidaan lisäävän kysyntää kasvukeskuksissa tulevina vuosina. Samoin kuluttajien luottamuksen lisääntyminen ja ostovoiman kasvaminen voivat edistää asuntomarkkinoiden elpymistä, jolloin tarve valtion tukemalla asuntotuotannolle vähenee.

Takauslainavaltuuden korottamisella 300 milj. euroon voidaan vastata osaltaan kasvaviin uudisrakentamistarpeisiin. Takauslainojen käyttö ei ole viime vuosina ollut merkittävää. Rakentajat ovat nyt indikoineet kysyntää järjestelmälle ja siihen on kohdistunut aiempaa enemmän kysymyksiä VARKElle, jossa sen ohjeistusta päivitetään.

Käyttökelpoisuutta pyritään arvioimaan erityisesti toimijoiden näkökulmasta, jotta takausjärjestelmä olisi tulevaisuudessa toimiva tukijärjestelmä ja sen riskit olisivat hallittavissa.

Erityisryhmien avustukset kohdistetaan hallitusohjelman ja kehysriihen linjausten mukaisesti erityisesti pitkäaikaisasunnottomien ja vammaisten asumisen kohteisiin. Avustusvaltuuden määrä on 15 milj. euroa. Valtuudella pyritään kattamaan mahdollisimman paljon vammaisten ja pitkäaikaisasunnottomien tarpeita. Opiskelija-asuntojen rakentamiseen, hankintaan ja perusparantamiseen hyväksyttävän korkotukilainan enimmäismäärää ehdotetaan korotettavaksi. Korottamisen tavoitteena on helpottaa rakennushankkeiden toteuttamista. Useilla paikkakunnilla on käynnissä hankkeita uusien opiskelija-asuntojen rakentamiseksi, tämä uudistus helpottaa niiden toteuttamista. Valtion tukemassa vuokra-asuntokannassa erityisryhmille tarkoitettujen asuntojen määrä on 2000-luvulla lisääntynyt, kun taas tavallisten asuntojen määrä vähentynyt. Valtion tukema vuokra-asuntokanta on painottunut siis aiempaa enemmän erityisryhmille, joiden on vaikea löytää asuntoa vapailta markkinoilta. Vuoden 2023 lopussa valtion tukemista vuokra-asunnoista 26 prosenttia oli erityisryhmille tarkoitettuja asuntoja.

Korkotukilainojen käsittely kansantalouden tilinpidossa

Tilastokeskus muutti kesäkuun 2022 julkistuksista alkaen menetelmää, jolla vuokra-asuntojen ja asumisoikeustalojen korkotukilainoja käsitellään kansantalouden tilinpidossa ja rahoitustilinpidossa.

Merkittävin muutos koskee rahoitustilinpidon tietoja. Menetelmämuutos vaikuttaa julkisyhteisöjen sulautettuun EDP-velkaan.

Rahoitustilinpidossa ARA-korkotukilainat esitetään julkisyhteisöjen rahoitussaatavissa ja -veloissa. Menetelmämuutos koskee vuokra-asunnoille ja asumisoikeustaloille myönnettyjä korkotukilainoja. Menetelmämuutoksen perusteena on ARA-korkotukilainauksen ehdot, jotka rajoittavat asuntojen vuokrausta ja asumisoikeustalojen hallintaa määrätyn ajan. Näiden ehtojen takia vuokra-asuntojen ja asumisoikeustalojen lainat esitetään julkisyhteisöjen tilastokuvauksessa. ARA-korkotukilainat ovat valtaosin aikaisemmin tilastoituneet julkisyhteisöjen ulkopuolelle.

Tilastomäärittelyjen muutokset vaikuttavat EDP-velkasuhteeseen, mutta eivät suoraan asuntopolitiikkaan. Ensi vuoden korkotukivaltuuden taso mahdollistaa edelleen merkittävän määrän valtion tukemaa asuntotuotantoa, joka lisää kohtuuhintaista asuntotarjontaa erityisesti kasvukeskuksissa.

Valtion tukeman asuntotuotannon yksiköiden sektoriluokittelu osaksi julkista sektoria ja niiden velkojen luokittelu osaksi julkista velkaa, jopa tilanteissa, joissa valtion velat ovat epäsuoria ja kiinteistöt tai asunnot toimivat ensisijaisena vakuutena, voi rajoittaa jäsenvaltioiden kykyä tarjota kohtuuhintaisia asuntoja kansalaisilleen EU:n finanssipolitiikan sääntöjen mukaisesti.

Suomi pyrkii vaikuttamaan tilanteeseen EU:n tasolla siten, että ainakin kaikissa jäsenvaltioissa tulkinnat olisivat yhtenäisiä.

10) Asunnottomuus on ollut kasvussa vuonna 2024 (mm. tuloköyhyyden kasvun takia). Mitkä ovat hallituksen toimet asunnottomuuden kasvun pysäyttämiseksi ja edelleen asunnottomuuden poistamiseksi?
    - Jaoston kuulemisessa on nostettu keinoina esiin mm. vahvempi ennaltaehkäisevä asumisneuvonta (ja sen riittävä rahoitus) sekä Kelalle tarveperustainen harkintavalta asunnottomuusuhan alla olevien vuokrarajoihin. Kuinka näette nämä?

Vastaus:

Toimet asunnottomuuden vähentämiseksi

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti keskeisten ministeriöiden, kaupunkiseutujen, hyvinvointialueiden ja järjestöjen kanssa on käynnistetty valtakunnallinen ohjelma pitkäaikaisasunnottomuuden poistamiseksi.

Ohjelmalla vahvistetaan valtion, hyvinvointialueiden ja kaupunkien välistä yhteistyötä pitkäaikaisasunnottomuuden poistamisessa. Asunnottomuuden poistamisessa otetaan huomioon erityisesti nuoret asunnottomat. Hallitusohjelman tavoitteena on pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vuoteen 2027 mennessä. Ohjelmaan on kutsuttu mukaan yhdeksän suurinta kaupunkia ja niitä vastaavat hyvinvointialueet.

Olennaista on myös kohdistaa valtion tukemaa asuntotuotantoa aiempaa paremmin nimenomaan asunnottomille taikka asunnottomuusvaarassa oleville.

Tuoreimman asunnottomuusselvityksen mukaan Suomessa oli vuoden 2024 lopussa yksineläviä asunnottomia yhteensä 3806. Näistä pitkäaikaisasunnottomia oli 1 010. Vuonna 2023 vastaavat luvut olivat 3 400 ja 1 018. Vuoden 2025 asunnottomuusluvut julkaistaan alkuvuodesta 2026.

Pitkäaikaisasunnottomuuden ratkaisemiseksi tarvitaan sekä räätälöityjä asumisratkaisuja että asumista tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja. Hallitusohjelman mukaisesti ympäristöministeriölle on osoitettu asunnottomuuden vähentämisen päävastuu. Ympäristöministeriö ohjaa ja rahoittaa asuntojen hankintaa, rakentamista ja peruskorjaamista. Sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa ja rahoittaa sosiaali- ja terveyspalveluja. Ympäristöministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan asiat eli asunnot ja asumista tukevat palvelut muodostavat pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämisen ytimen. Tavoitetta tukevat lisäksi toimet, joilla turvataan riittävä asuntotarjonta sekä häätöjen ehkäisyyn tähtäävä työ.

Monet pitkäaikaisasunnottomat tarvitsevat tarkoituksenmukaisen asumisratkaisun lisäksi erilaisia sosiaali- ja terveyspalveluja. Ohjelmaan kutsuttujen kaupunkien ja hyvinvointialueiden yhteishankkeille on hallituskauden aikana varattu noin 10 milj. euroa momentille 35.20.33.

Kaupunkien ja hyvinvointialueiden yhteishankkeet ovat käynnistyneet kevään 2025 aikana. Hankkeiden tavoitteet ja toimenpiteet vaihtelevat alueiden tilanteen mukaan, mutta keskiössä on pitkäaikaisasunnottomien ja pitkäaikaisasunnottomuuden riskissä olevien parempi tavoittaminen ja palveluiden saatavuuden vahvistaminen sekä yhteistyörakenteiden vahvistaminen ja vakiinnuttaminen kaupunkien ja hyvinvointialueiden välillä. Hankkeissa kehitetään mm. liikkuvaa monialaista asunnottomuustyötä, asiakasohjautumista ja asunnottomien palvelupolkuja.

Lisäksi kehittämistoimia sovitetaan yhteen alueen muiden keskeisten toimijoiden, kuten esimerkiksi rikosseuraamusalan, talous- ja velkaneuvonnan sekä järjestöjen kanssa.

Ympäristöministeriö on tukenut hankkeiden yhteiskehittämistä ja verkostoitumista järjestämällä kaikille hankkeille yhteisiä tapahtumia sekä webinaareja. Ympäristöministeriöllä on lisäksi edustus jokaisen hankkeen ohjausryhmässä. Vuoden 2026 määrärahasta tullaan myöntämään kaupunkien ja hyvinvointialueiden yhteishankkeille jatkoavustusta.

Hankkeiden tuloksia tullaan levittämään ohjelmakauden aikana myös valtakunnallisesti erilaisissa avoimissa tilaisuuksissa. Näin myös ne kaupungit ja hyvinvointialueet, jotka eivät osallistu itse ohjelmaan, voivat hyötyä kehitetyistä toimintamalleista ja -rakenteista. Ohjelmalle tullaan teettämään myös ulkopuolinen loppuarviointi.

Asumisneuvonnan kehittämisen ja laajentamisen (mom. 35.20.31) määräraha jaettiin vuonna 2025 avustuksina 41 kunnalle. Näistä 12 kunnassa asumisneuvonta käynnistettiin vuonna 2025 uutena palveluna. Avustus kattoi joko 30 tai 36 prosenttia kustannuksista, ja sillä katettiin yhteensä 89,55 asumisneuvojan henkilötyövuoden kustannuksia. Suuremman avustusprosentin saivat kunnat, joissa palvelu käynnistettiin uutena, sekä kunnat, joissa on suurimmat määrät asunnottomia ja häätöjä.

Vuodelta 2024 valmistuneiden raportointitietojen mukaan yleisin syy asumisneuvonnalle olivat vuokran tai vastikkeenmaksun ongelmat. Valtaosa asiakkaista oli vuokra-asukkaita. Valtionavustusta saava asumisneuvontapalvelu on kuitenkin kaikissa asumismuodoissa asuvien käytettävissä. Vuonna 2024 hankeraportoinnin mukaan 1 565 asiakkaalla oli häätöuhka tai toteutunut häätö ja 1 289 tapauksessa oli estetty vuokravelan päätyminen oikeuteen, saatu vuokravelka-asia pois oikeudesta tai häätö oli peruttu ulosotosta. Vuoden 2024 hankeraporttien mukaan nousevia ilmiöitä olivat pienituloisten, työssäkäyvien asiakkaiden määrän kasvu, häätö- ja vuokravelkatilanteiden kasvu ja asunnottomien asiakkaiden määrän kasvu. Asunnon hakemista haastoi monessa kunnassa sopivanhintaisten asuntojen saatavuus. Lisäksi haasteena oli ongelmien kärjistyminen jo ennen palveluun ohjautumista.

Asumisneuvonnan kehittäminen ja sen rahoittaminen on keskeinen keino asunnottomuuden torjumisessa ja on tärkeää arvioida, että tukien taso vastaa todellisia asumiskustannuksia.

11) Talousarvioesitystä täydentävän esityksen ennakointi hallinnonalan osalta.

Ympäristöministeriön TAE täydentävä 2026 -ehdotus:

35.01.65 Avustukset järjestöille ja ympäristönhoitoon (smr 3 v)

Investointiavustus Pidä Saaristo Siistinä ry:lle huoltoaluksen rakentamiseen. Uudella aluksella PSS ry huoltaa Pohjanlahden retkisatamaverkostoa Maalahden ja Kokkolan välisellä alueella. Aluksella kerätään saariston roskat ja tyhjennetään kuivakäymälät ja merellä sijaitsevat imutyhjennysasemat. Lisäksi aluksen suunnitellussa on huomioitu mahdollisuus avustaa ympäristövahinkojen torjunnassa ja muissa pelastustehtävissä. 500 000 euroa

35.10.20 Ympäristövahinkojen ehkäiseminen ja jälkihoito (smr 3 v)

Panssarilaiva Ilmarisen öljyntyhjennysoperaation siirtyminen vuodelle 2026. Vuoden 2023 määräraha 1 300 000 euroa peruutetaan vuoden 2025 kolmannessa lisätalousarviossa ja uudelleen budjetoidaan TA2026:lle.
1 300 000 euroa

35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (smr 3 v)

Sopimuskorotuksen päivitys talousarvioon. Talousarvioesitys 2026:ssa Metsähallituksen luontopalvelujen sopimuskorotus ei sisällä TES-korotuspohjaa vuodelta 2025, joka on 222 000 euroa. Vuoden 2026 vuosikorotus on 546 000 euroa, joka on talousarvioesityksessä. 222 000 euroa

35.10.63 Luonnonsuojelualueiden hankinta- ja korvausmenot (smr 3 v)

Luonnontilaisten ja vanhojen metsien suojelu. Luonnontilaisten ja vanhojen metsien maanomistajien vapaaehtoisuuteen perustuva suojelu osana Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman (METSO) toteutusta sekä vanhojen ja luonnontilaisten metsien suojelun sitoumusta. 12 000 000 euroa

35.20.37 Avustukset vihreää siirtymää tukevan rakentamisen toteuttamiseen (smr 3 v)

Momentille lisätään 100 000 euroa elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) valvontaan, hallinnointiin, vaikutustenarviointiin liittyviin henkilöresursseihin ja ostopalveluihin. 100 000 euroa

12) Hallinnonalan kipupisteet talousarvioesityksessä

- Helmi-ohjelman nykyisellä rahoituksella valtioneuvoston periaatepäätöksen mukaista tavoitetasoa ei saavuteta vuoteen 2030 mennessä. (Lisämäärärahan tarve momentille 35.10.21 + 5,5 milj. €/vuosi ja Metsähallituksen Luontopalveluille momentille 35.10.52 + 10 milj. €/vuosi)
- Kustannusten nousu haastaa METSO-ohjelman toteutusta momentilla 35.10.63 (mm. puun markkinahinnan nousu, lunastuslain muutos) (Lisämäärärahan tarve METSO ja kriteerit täyttävät vanhat ja luonnontilaiset metsät, mom 35.10.63. + 12 milj. €/vuosi)
- Kiertotalouden edistäminen
- Jätetietojen seuranta ja raportointi, lakisääteisen Materiaalitorin rahoitus loppuu 2025.
    - Vajetta on arviolta noin 50 000 euroa vuosittain. Materiaalitorin ylläpitoon esitetty 110 000 e/v. Materiaalitorin määräaikainen rahoitus loppuu 2025, mutta lakisääteistä tietojärjestelmää on ylläpidettävä jatkossakin. Määräaikaisen rahoituksen perusteena on ollut, että jatkossa ylläpitokustannukset tulisi kattaa esim. käyttömaksuilla, mutta niiden perimisemutta niiden perimiselle ei ole edellytyksiä.

- Maaperänsuojelu, käytöstä poistettujen kaivannaisjätealueiden (KAJAK) tarkemmat tutkimukset ja arvioinnit tai jatkotoimenpiteet
    - Vanhan kaivoksen kaivostoimintojen vaikutusalueen päälle rakennetun Outokummun keskustaajaman ympäristö- ja terveysriskien hallitsemiseksi tulisi pikimmiten löytää kokonaisvaltainen ratkaisu. Tämä edellyttää erityisesti kaupungin huonokuntoisen infran (kadut, vesijohdot ja viemärit) uusimisessa syntyvien pilaantuneiden maa-ainesten käsittelyvaihtoehtojen ja pysyvien sijoitusratkaisujen selvittämistä sekä arviota niihin liittyvistä lainsäädännön reunaehdoista, tulkinnoista ja mahdollisista uudistamistarpeista. Selvitystä varten tarvitaan kertaluonteinen 150 000 euron lisäys momentin kehysrahoitukseen.

- Erityisryhmien investointiavustusten pysyvä aleneminen 15 milj. euroon ja korjausavustusten alhainen taso n. 7 milj. euroa.